

Regeringens proposition till Riksdagen angående självstyrelselag för Åland.

Den nu gällande organisationen av landskapet Ålands självstyrelse grundar sig på lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, lagen av samma dag angående sagda lags bringande i verkställighet, lagen av den 11 augusti 1922 innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning (den s. k. garantilagen) ävensom lagen av den 1 april 1938 om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland, vilken lag blivit delvis ändrad genom lag av den 1 september 1939. Den vidsträckta efter det första världskriget internationellt garanterade autonomi, som gällande lagstiftning tillförsäkrar Ålands inbyggare i fråga om lagstiftnings-, förvaltnings- och beskattningsrätt, avser att innefatta full trygghet för befolkningens svenska språk, kultur och lokala sedvänjor. Å andra sidan har dock framgått, att Ålands självstyrelse inom de av rikets enhet utstakade gränserna kan ytterligen utvecklas så, att den samma bättre motsvarar från åländskt håll framförda önskemål, samt att självstyrelselagen i vissa detaljer är i behov av revision och förtydligande.

Spörsmålet om revision av Ålands autonomilagstiftning blev ånyo aktuellt efter kriget genom en av Ålands landsting gjord framställning, dagtecknad den 11 september 1945. I sin svarsskrivelse uttalade statsrådet, att de framställningar och förslag, som av landstinget göras, städse skola med förståelse prövas av regeringen inom de gränser autonomilagstiftningen samt rikets enhet och suveränitetsprincipen det medgiva. Den 8 november 1945 beslöt statsrådet tillsätta en kommitté för uppgörande av förslag till revision av lagstiftningen om Ålands självstyrelse. Denna kommittés betänkande lades såsom sådant till grund för Regeringens proposition, som överlämnades till Riksdagen den 6 november 1946 (N:o 100). Efter det Riksdagens utrikesutskott till grundlagsutskot-

tet avgivit utlåtande över regeringspropositionen, såvitt angick frågans internationella sida, behandlades ärendet i grundlagsutskottet, som dock ej hann slutföra behandlingen därav under 1947 års Riksdag.

Regeringen har ansett det vara av vikt, att ny proposition i detta ämne snarast möjligt överlämnas till Riksdagen. Den 5 augusti 1948, tillsatte statsrådet en ny kommitté för prövning av förslaget till revision av autonomilagstiftningen. Kommittén, vars förslag ligger till grund för den nu föreliggande propositionen, har till underlag för behandlingen tagit de förslag, som ingå i 1946 års proposition och vilka underkastats förnyad granskning. Härvid har jämväl beaktats de anmärkningar dels av saklig, dels av lagteknisk natur, som mot 1946 års proposition anförts uti grundlags- och utrikesutskotten samt av lagberedningen och i ärendet hörda sakkunniga. Uti den tidigare propositionens lagförslag hava sålunda gjorts ett antal ändringar och rättelser, men i huvudsakliga delar grunda sig den föreliggande propositionens lagförslag på den till 1946 års Riksdag överlämnade regeringspropositionen. Då i sistnämnda proposition ingår en utförlig klarläggning av de ändringar, som förslagits i nu gällande lagstiftning, lämnas i det följande endast en redogörelse för vissa, sakliga avvikelser från sagda proposition.

Enligt gällande självstyrelselag erhålles kommunal rösträtt och rösträtt vid landstingsval, då vederbörande under fem års tid haft laga bo och hemvist i landskapet. Genom lag av den 1 september 1939 har garantilagen ändrats sålunda att endast den, som under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist i landskapet, kan hava mot lösningsrätt tryggt fång till i landskapet försäld fastighet. Den nu gällande lagen innehåller däremot icke någon begränsning av rätten att driva öppen näring i landskapet.

Uti propositionen till 1946 års Riksdag

upptogs ett nytt begrepp: åländsk hembygdsrätt. Med detta begrepp förknippades rösträtten vid kommunala och landstingsval, lösningsrätten till fastighet samt rätten att driva öppen näring. Enligt nämnda förslag skulle åländsk hembygdsrätt omedelbart tillkomma dem, som vid lagens ikraftträdande varit bofasta i landskapet under fem år, då däremot de, som vid lagens trädande i kraft icke varit bosatta i landskapet under fem år eller vilka först efter ikraftträdandet inflyttat till landskapet, skulle förvärva hembygdsrätt blott på särskild ansökan genom landskapsstyrelsens beslut; landskapsstyrelsen skulle erhålla befogenhet att på särskilda skäl bevilja åländsk hembygdsrätt på grund av vistelse i landskapet under kortare tid än fem år.

Enligt den nu föreliggande propositionen bleve den normala grundförutsättningen för erhållande av åländsk hembygdsrätt mantalsskrivning jämte fem års oavbruten bosättning i landskapet. Person, som vid lagens ikraftträdande är mantalsskriven på Åland, men ännu icke varit fulla fem år bosatt inom landskapet, finge hembygdsrätt direkte på grund av lagen, och endast anmälan bleve erforderlig. Vad åter beträffar dem, som efter lagens ikraftträdande inflytta till landskapet och vilka oavbrutet äro bosatta där under minst fem år, har det syntts nödvändigt att i lagen tydligare skulle anges, att landskapsstyrelsen vid prövningen av dessa personers ansökningar ägde grunda sitt avgörande på skäl och lag, så att vederbörande i regel kunde emotse bifall å ansökningen. På grund härav har i förslaget inryckts ett stadgande, enligt vilket landskapsstyrelsen kunde bevilja dessa personer hembygdsrätt, för såvitt vägande skäl icke föranledde avslag. Landskapsstyrelsen finge jämväl, då särskilda skäl därtill föreligga, bevilja åländsk hembygdsrätt åt den, som under kortare tid än fem år varit bofast i landskapet. Likaså har det ansetts ändamålsenligt att i lagförslaget intaga ett stadgande av innehåll, att landskapsstyrelsen skulle äga befogenhet att på anhållan avgiva förklaring, huruvida sökanden åtnjuter åländsk hembygdsrätt.

Rätten att i landskapet driva sådan näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd, skulle enligt det

föreliggande förslaget, på sätt även i 1946 års proposition föreslagits, tillkomma person, som äger åländsk hembygdsrätt. Därjämte har nu föreslagits att rätt till öppen näring skulle tillkomma varje person, som under fem år vistats på Åland även om han icke åtnjuter hembygdsrätt, så ock att rätt att driva öppen näring fortfarande tillkomme den, som vid lagens ikraftträdande utövade sådan näring i landskapet. I samband härmed har den rätt att i landskapet driva öppen näring, som tillkommer juridiska personer, i lagförslaget reglerats.

Det har ansetts sakenligt, att i lagförslaget upptaga ett stadgande därom, att presidenten skulle äga befogenhet att vid längre tids förfall för landshövdingen eller då landshövdingeämbetet är obesatt efter överenskommelse med landstingets talman utse lämplig person att handhava ämbetet under sagda tid (6 § 4 mom.).

Uti 9 § av gällande självstyrelselag hava uppräknats enbart de ärenden, som hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet. Såväl i den tidigare som i den nu föreliggande regeringspropositionens lagförslag har en uppräkning ägt rum, ej blott av de rättsområden, som hänförts till rikets lagstiftningsmakt, utan även särskilt de områden, beträffande vilka lagstiftningsbefogenheten ansetts kunna överlämnas åt landskapet. — Härvid finnes anledning framhålla, att enligt det reviderade lagförslaget riket skulle tillförsäkras rätt att lagstifta om expropriation enbart såvitt angår rätt till tvångsinlösen av fast egendom för statens förvaltningsbehov medan däremot enligt den gällande lagen rätt till expropriation hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet med undantag blott av lagstiftning angående expropriation för landskapet Ålands behov. — Medan enligt gällande lag lagstiftningen angående Finlands flagga förbehållits rikets exklusiva lagstiftningsbehörighet, skulle enligt det reviderade förslaget lagstiftningen angående riksflaggan och dess användning å offentliga byggnader och vid offentliga tillfällen samt såsom handels- och sjöfartsflagga höra till rikets lagstiftningsbefogenhet, varemot lagstiftningsrätten angående landskapets flagga och dess användning skulle tillkomma landskapet. I det reviderade förslaget har tillika intagits ett tilläggsstadgande, som ger uttryck åt den

i och för sig självklara regeln, att riksfliaggans användning ej må genom landskapslag begränsas. — Å arbetslagstiftningens område har vid kompetensfördelningen i stort sett följts den i praxis f. n. tillämpade gränsdragningen. Lagstiftningen om arbetsförmedling, som enligt gällande lag hör landskapet till men som i 1946 års proposition hänförs till rikets kompetens, har i det föreliggande förslaget bibehållits såsom en landskaps angelägenhet.

Enligt den till 1946 års Riksdag avlåtna propositionen var område, som är reglerat genom internationella fördrag förbehållet rikets lagstiftningsbehörighet, dock så, att fördrag med utländsk makt uti de i 33 § regeringsformen stadgade fall beträffande Åland borde godkännas jämväl av landstinget, för såvitt angår bestämmelser, som innebära upphävande eller ändring av stadganden i självstyrelselagen. Ut i det reviderade lagförslaget har nu ifrågavarande stadgande (11 § 2 mom. 19 p.) erhållit en avfattning, som tydligare klargör, att stadgandets syftemål är att reglera landstingets medverkan, ej vid fördragens avslutande, utan i fråga om desammas internrättsliga bringande i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingå bestämmelser, som innebära upphävande eller ändring av stadganden i självstyrelselagen.

Stadgandena i 19 och 20 §§ av gällande självstyrelselag, som handla om domsrättens utövande och den förvaltningsrättsliga lagskipningen, äro till sitt innehåll bristfälliga. I det reviderade förslaget har man sökt giva motsvarande stadganden (21 och 22 §§) en fullständigare avfattning, med hänsyn tagen särskilt till den förvaltningsprocessuella utvecklingen.

I propositionen till 1946 års Riksdag hade vid sidan av de i 2 § garantilagen ingående bestämmelserna angående undervisningsanstalter intagits ett tilläggsstadgande angående privatskolor, enligt vilket sådan enskild skola finge på Åland inrättas endast med tillstånd av landskapsstyrelsen. I nu föreliggande lagförslag har endast grundande av lärdoms- och yrkesskola lämnats beroende av landskapsstyrelsens begivande.

Jämlikt 23 § av gällande självstyrelselag är viss staten tillhörig jordegendom i landskapet Åland överlåtten i landskapets

vård. Landskapet har enligt lagen ständigt besittningsrätt till den överlåtna egendomen, dock så, att egendom, som övergått, skall återställas till statens disposition, därest densamma i framtiden anses höra komma till användning för statsverkets behov. Fastigheter, vilka betjäna förvaltningsändamål, som fortfarande äro staten förbehållna, hava bibehållits under statens omedelbara förvaltning. De av landskapet disponerade jordegendomarna omfatta sammanlagt 306 ha åkerjord, 2,535 ha skogs- och 349 ha annan mark. Landskapets årliga inkomster från jordegendomarna gå f. n. i avräkning vid treårsutjämnningen och kunna uppskattas till i runt tal mk 500,000: —.

Ett länge närt önskemål från åländsk sida har varit, att äganderätten till de överlåtna jordegendomarna skulle tillerkännas landskapet och att inkomsterna från dessa finge användas utan redovisningskyldighet vid treårsutjämnningen. Då syftemålet med självstyrelselagens revision är att genomgående utjämna förhållandet mellan riket och landskapet har Regeringen velat tillmötesgå landskapets ovan berörda anspråk medan landskapet finge avstå från det statsanslag, numera uppgående till mk 500,000: — årligen, som tillerkänts landskapet i samband med grundskattens upphävande och som fritt av landskapet disponeras för kulturella och andra landskapets väl främjande ändamål. Då skillnaden mellan äganderätt och ständig besittningsrätt i detta fall är av sekundär betydelse för staten torde den föreslagna omläggningen böra anses till fullo motiverad.

I enlighet härmed föreslås, att äganderätten till statens fasta egendom och byggnader skulle vid den nya självstyrelselagens ikraftträdande övergå till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom eller byggnad, som vid lagens ikraftträdande användas eller reserverats för statsverkets behov.

I propositionen föreslås utfärdande av en ny lag om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fastighet i landskapet Åland. Medan jämlikt den till 1946 års riksdag avlåtna propositionen (självstyrelselagens 5 §) underrätts utslag rörande löseskillingen bleve slutligt, föreslås i anslutning till nu gällande lag, att ändring i domstols

och länsstyrelsens beslut finge sökas i den ordning allmän lag stadgar med den inskränkning likväl, att hovrätten bleve sista instans i mål angående löseskillings be-
lopp.

Övriga i den föreliggande propositionen

föreslagna ändringar och rättelser torde icke erfordras någon särskild motivering.

På grund av vad ovan anförts förelägges Riksdagen till antagande följande lagförslag:

Självstyrelselag för Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet på sätt 67 § riksdagsordningen föreskriver samt med Ålands landstings bifall stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden.

1 §.

Landskapet Åland tillkommer självstyrelse såsom i denna lag stadgas.

Landskapet Åland omfattar Ålands län, sådant detta bestod intill den 7 maj 1920, då lag om självstyrelse för Åland trädde i kraft.

2 §.

Landskapet Ålands befolkning företrädes i ärenden, som höra till dess självstyrelse, av landstinget.

Landskapsförvaltningen omhänderhaves av landskapsstyrelsen, som tillsättes av landstinget. Ordförande i landskapsstyrelsen är lantrådet, som väljes av landstinget.

3 §.

Finsk medborgare, som blivit eller lagligen bort bliva mantalsskriven i någon av landskapets kommuner och som vid lagens ikraftträdande under minst fem år oavbrutet i landskapet haft sitt egentliga bo och hemvist, åtnjuter åländsk hembygdsrätt. Den, som vid lagens ikraftträdande är mantalsskriven på Åland, men ännu icke varit där bosatt i fem år, erhåller på därom hos landskapsstyrelsen gjord anmälan åländsk hembygdsrätt så snart han oavbrutet under sammanlagt fem års tid haft sitt egentliga bo och hemvist på Åland.

Finsk medborgare, som sedan denna lag trätt i kraft inflyttat till landskapet och oavbrutet varit bosatt därstädes under fem års tid, kan av landskapsstyrelsen på ansökan beviljas åländsk hembygdsrätt, där ej vägande skäl provas föranleda avslag.

Landskapsstyrelsen må, då särskilda skäl därtill äro, bevilja åländsk hembygdsrätt

åt den, som under kortare tid än ovan sagts varit bosatt i landskapet.

Ingår kvinna äktenskap med man, som äger åländsk hembygdsrätt, förvärvar hon åländsk hembygdsrätt på grund av äktenskapet.

Åländsk hembygdsrätt tillkommer inom äktenskapet fött barn, vars fader eller moder åtnjuter åländsk hembygdsrätt, samt utom äktenskap fött barn, vars moder åtnjuter åländsk hembygdsrätt.

I äktenskap fött ogift barn under tjuguetta år, som är bosatt i landskapet Åland och står under föräldrarnas vårdnad, förvärvar jämte föräldrarna åländsk hembygdsrätt. Därest blott den ena maken erhåller åländsk hembygdsrätt, förvärvar jämte denna under dess vårdnad stående barn under här nämnda förutsättningar åländsk hembygdsrätt. Barn, som fötts utom äktenskapet, följer under samma förutsättningar sin moder.

Den, som blir medborgare i främmande land eller bortflyttar från Åland och stadigvarande bosätter sig utom landskapet, förlorar sin åländska hembygdsrätt.

Vill någon erhålla förklaring, huruvida han åtnjuter åländsk hembygdsrätt, ingive därom ansökan till landskapsstyrelsen, som äger rätt att meddela sådan förklaring.

Närmare bestämmelser angående förvärvande och förlust av åländsk hembygdsrätt utfärdas genom landskapslag.

4 §.

Finsk medborgare, som har hembygdsrätt på Åland, äger rätt att utan sådan inskränkning, som i 5 § sägs, förvärva fastighet, belägen inom landskapet. Åländsk hembygdsrätt utgör även förutsättning för kommunal rösträtt och rösträtt vid val till landstinget.

Rätt att inom landskapet driva näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd, tillkommer person, som äger hembygdsrätt på Åland, så ock den, som, ehuru han icke åtnjuter åländsk hembygdsrätt, under fem år oavbrutet varit bosatt i landskapet.

Bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som hava i stadgarna angiven hemort inom landskapet och under minst fem år utövat verksamhet på Åland samt därunder haft en styrelse, vars medlemmar åtnjutit åländsk hembygdsrätt, äga rätt att inom landskapet bedriva i 2 mom. avsedd näring.

Enskild person, sammanslutning eller stiftelse, som vid lagens ikraftträdande driver näring, varom nu är fråga, är berättigad att även framdeles utöva densamma.

Landskapsstyrelsen må, ehuru de i 2, 3 och 4 mom. stadgade förutsättningarna ej föreligga, då skäl därtill äro, efter prövning i varje särskilt fall lämna tillstånd till sådan näringsutövning, varom i denna paragraf är fråga.

5 §.

Har fastighet, belägen inom landskapet Åland, genom annat fång än laga arv eller expropriation övergått till någon, som ej åtnjuter åländsk hembygdsrätt, eller till bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som ej hava i stadgarna angiven laglig hemort inom landskapet eller, även om hemorten är inom landskapet, icke under minst fem år utövat verksamhet på Åland och därunder haft en styrelse, vars medlemmar åtnjutit åländsk hembygdsrätt, äga landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, samt enskild person, som innehar hembygdsrätt på Åland, rätt att inlösa fastigheten till ett pris, vilket i händelse överenskommelse icke ernås, bestämmas av domstol i enlighet med det vid tiden för fångets rådande prisläget.

Utan hinder av vad i 1 mom. sägs, må landskapsstyrelsen, då skäl därtill äro, efter prövning i varje särskilt fall tillåta förvärfv av fastighet på Åland utan att lösningsrätt äger rum.

Närmare bestämmelser angående lösningsrättens utövande och om företrädesrätt till inlösen meddelas i särskild lag.

6 §.

Regeringen företrädes i landskapet Åland av landshövdingen, som utnämnes av republikens president efter överenskommelse med landstingets talman. I händelse samförstånd icke ernås, utser presidenten till landshövding en av de fem personer, vilka förordats av landstinget och erbjuda erforderliga förutsättningar för att förvaltningen inom landskapet skall väl handhavas samt statens säkerhet tillvaratas.

Finns presidenten de av landstinget föreslagna personerna icke motsvara de krav här ovan uppställts, skall landstinget anmodas inkomma med nytt förslag.

Länsstyrelsen i landskapet Åland omhänderhar jämte statens centrala myndigheter till rikets allmänna förvaltning hörande äligganden inom landskapet.

Vid längre tids förfall för landshövdingen eller då landshövdingeämbetet är obesatt, kan republikens president efter överenskommelse med landstingets talman förordna lämplig person att under denna tid förestå ämbetet.

2 kap.

Lagstiftningen.

7 §.

Landstingets medlemmar skola väljas genom omedelbara, proportionella och hemliga val. Rösträtten vid dessa val skall vara allmän och lika för män och kvinnor, vilka före valåret fyllt tjuguet år.

Ej må rösträtt genom ombud utövas.

Närmare bestämmelser angående valen utfärdas genom landskapslag.

8 §.

Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte. På uppdrag av republikens president sammankallas landstinget av landshövdingen till urtima möte.

Landshövdingen öppnar och avslutar landstinget samt överlämnar till tingen presidentens framställningar och meddelanden.

Republikens president äger befogenhet att upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val.

9 §.

Vid förfall för landshövdingen eller under tider, då landshövdingeämbetet är obe-

satt, förordnar republikens president annan person att fullgöra å landshövdingen enligt 8 § ankommande åligganden.

10 §.

Närmare bestämmelser om landstingets organisation och åligganden utfärdas genom landskapslag.

11 §.

Rikets lagstiftande organ tillkommer utslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelse från de till republikens statsförfattning hörande grundlagar ävensom till avgörande i angelägenheter, om vilka beslut enligt regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke. Angående landstingets medverkan till ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelse från de Ålands självstyrelse rörande grundlagarna gäller, vad därom är i dessa lagar stadgat.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hänföres jämväl antagande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i eget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan; den i regeringsformens 8, 9 och 83 §§ förutsatta lagstiftningen; lagstiftning angående riksdagsmannaval och elektorval för val av republikens president; yttrande-, församlings- och föreningsfrihetens utövning; förutsättningarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från okränkbarheten av brev-, telegraf- och telefonhemligheten; krigstillstånd och arbetsplikt, dock så, att person, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, ej må förpliktas att utföra arbete utom landskapet; inskränkningar i medborgerliga rättigheter med avseende å personer i krigstjänst; sådana inskränkningar i finska medborgares allmänna rättigheter samt sådan reglementering av näringslivet, som under rådande, av ekonomisk kristid framkallade undantagsförhållanden äro nödvändiga och förutsätta enhetlig reglering över hela riket; rätt till expropriation av fast egendom för statens förvaltningsbehov;

2) Finlands vapen och flagga samt användningen av riksflaggan å statens och landskapets offentliga byggnader och vid offentliga tillfällen samt såsom sjöfarts-

och handelsflagga; instiftande och förlänande av titlar, värdigheter och ordnar ävensom andra utmärkelsetecken, som förlänas av republikens president;

3) rikets förhållande till utländska makter; medborgares i annat land antagande till medborgare i Finland samt förlust av och befrielse från finskt medborgarskap; pass, inflyttning till landet, utlänningsars övervakande; utlämnande av förbrytare;

4) försvarsväsendet med beaktande av vad i 6 kap. är härom särskilt stadgat;

5) skatter och avgifter, vilka skola i riket allmänligen utgöras, med de i 23 § nämnda undantag;

6) grundsatsen om allmän läroplikt, såvitt angår dennas utsträckning med avseende å lärotvång underkastat barn och de åldersår, under vilka lärotvång tillämpas; bestämmelser angående de fordringar läroinrättning bör fylla för att äga dimissionsrätt till statens universitet; den kunskap och skicklighet, som erfordras för vinnande av viss, av staten erkänd kompetens;

7) grundsatsen om allmän och lika kommunal rösträtt för finsk medborgare, som uppnått lagstadgad ålder, samt omedelbara, proportionella och hemliga val, varvid i omförmålt avseende likväl bör beaktas, vad i 4 § är stadgat angående förutsättningarna för erhållande av sådan rösträtt;

8) familje-, förmynderskaps-, arvs- och testamentsrätt; upphovsmanna-, uppfinnar- och patenträtt samt rätt till släktnamn och förnamn; bolags- och aktierätt, andelslag, försäkringsavtal, handelsagentur och övriga till den allmänna privaträtten hörande delar av handelsrätten; växel- och checkrätt; illojal konkurrens; bokföringskyldighet; handelsregister, firma och provkura, varumärke, ursprungsbeteckning, upplags- och warrantrörelse; privat sjöfart;

9) alkohollagstiftningen; socialförsäkring; arbetarskyddet, kollektivavtal och medling i kollektiva arbetsvister samt annan arbetslagstiftning med de i 13 § 1 mom. 6 punkten omförmålda undantag; skiftesväsendet; fastighetsregister; tomtmätning i stad;

10) bok- och stentryckerirörelse, spridning av tryckskrift och utgivande av periodiska tryckskrifter; bank-, sparbanks-, pantlåne- och försäkringsrörelse samt valutahandel; gruvor och mineralfyndigheter; margarintillverkningar; svagare maltdryc-

ker, för såvitt angår tillsynen över alkoholkaltens iakttagande; handel med konstgjorda gödselämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror; skjutvapen och skjutförrödenheter; explosiva ämnen, till den del rikets säkerhet härav i lagstiftningen beröres; mäklar-, skeppsklarerar- och auktionsförrättaryrket; tillverkning och försäljning av stämpling underkastade arbeten av ädla metaller och andra sådana tillverkningar; villkoren för utlänningsnäringsätt;

11) här ovan i denna paragraf icke särskilt nämnd privaträtt, med undantag av stadganden av privaträttslig natur, hörande till de landskapets lagstiftningsbehörighet förbehållna rättsområden, som i 13 § 1 mom. 4, 6, 8 och 9 punkterna omförmälas;

12) det legala skyddet för fasta fornlämningar; statens befogenhet att inlösa sådana fornfynd, som icke av landskapet förvärfvas eller behållas, samt de stadganden, som avse skifte av jord, därå fast fornlämning finnes; arkivväsendet, dock så, att landskapsmyndigheternas och kommunernas arkiv ej utan landskapsstyrelsens och vederbörande kommuns tillstånd kunna bortföras från Åland;

13) den allmänna strafflagen; övriga straffbestämmelser, för såvitt desamma icke enligt 13 § 1 mom. 11 punkten hänförs till landskapets lagstiftningsbehörighet; rättgångs-, konkurs- och utsökningsväsendet; skiljemannaförfarandet; verkställighet av domar och straff; behandling av lösdrivare, alkoholister och arbetsovilliga personer; allmän benådning;

14) allmän statistik, mantals- och övriga allmänna befolkningslängder; emigration;

15) bekämpandet av epidemier och andra smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur; behörighet att utöva läkarkallet, tandläkaryrket och annan verksamhet inom hälso- och sjukvårdens samt apoteks- och veterinärväsendets områden, så ock, där icke stadgandet i 19 § 7 a punkten till annat föranleder, å dessa områden verkamma personers utbildning samt deras rättigheter och skyldigheter; sinnessjuklagstiftningen, såvitt angår den del av lagstiftningen, som innefattar trygghet för den personliga okränkbarheten och oantastligheten eller äger samband med straffprocessen eller straffverkställigheten; det legala tvånget för kommunerna i fråga om stads- och kom-

munalläkarens anställande, så ock å dessa ankommande statsmedicinska uppgifter inom områden, hänfödda till rikets lagstiftningsbehörighet; rättsmedicinska obduktioner och undersökningar; kastrering och sterilisering; avbrytande av havandeskap; eldbegängelse; apotek och apoteksvaror; tillverkning, förvaring och försäljning av gifter och preparat, uti vilka gift ingår; köttkontroll; förbud mot införsel av djur och djurprodukter; slakt av husdjur samt djurskydd;

16) statens ämbetsverks och allmänna inrättningsorganisation och verksamhet; statens anläggningar på Åland; ordningen för befordran till statstjänster och befattningar ävensom innehavares av statens tjänster och befattningar rättigheter och skyldigheter;

17) lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjöfart; lufttrafiken; järnvägsväsendet; tullar och tullväsendet samt tullens och utrikeshandelns enhetliga ordnande; varuutbytets frihet; förmalnings- och inblandningstvång för säd; penningväsendet samt sedelutgivningsrätten; mått, mål och vikt; post-, telegraf-, telefon- och radioväsendet; värden om statsverkets egendom, till den del densamma icke tillhör landskapet;

18) ändring i ecklesiastik, judiciell, kommunal eller kameral indelning ävensom i administrativ indelning, såvitt angår å staten ankommande förvaltningsverksamhet;

19) område, som är reglerat genom internationella fördrag, dock så, att jämväl landstinget bör giva sitt bifall till lag, genom vilken fördrag med främmande makt bringas i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingå bestämmelser, som innebära upphävande eller ändring av stadganden i självstyrelselagen; samt

20) område, som hittills icke av lagstiftningen förutsatts och som med tillämpning av de grundsatser denna paragraf innehåller är att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet.

Ej må dock utan landstingets bifall ändring i rikslag vidtagas angående grundsatsen om enskilds rätt att äga fastighet i landskapet Åland ävensom rörande de i 2 mom. 6 och 7 punkterna angivna grundsatserna.

12 §.

Innan av republikens president eller statsrådet utfärdas administrativa stadganden, vilka skola tillämpas enbart i landskapet Åland och röra ärenden, som äro hänfödda till rikets lagstiftningsbehörighet, skall landskapsstyrelsen beredas tillfälle att i ärendet avgiva utlåtande.

13 §.

Landstinget äger i den ordning denna lag stadgar, med iakttagande av nedan angivna undantag och begränsningar samt de förbehåll beträffande rikets lagstiftningsbehörighet, som 11 § i övrigt innehåller, utöva lagstiftningsrätt i landskapet rörande angelägenheter, då ärendet angår:

1) rätt till expropriation för allmänt behov mot full ersättning, med undantag av tvångsinlösen av fast egendom för statens förvaltningsbehov;

2) undervisningsväsendet inom de gränser 11 § 2 mom. 6 punkten anger;

3) kommunalförvaltning, kommunal beskattning och kommunal vallag samt lagstiftning om tätbefolkade samhällen, dock med den begränsning 11 § 2 mom. 7 punkten innehåller;

4) vattenrätten;

5) moderskapsunderstöd samt familje- och barnbidrag ävensom bosättningslån och familjebostadsunderstöd;

6) arbetsavtal, arbetsreglemente, läroavtal; arbets- och bostadsförmedling; tiden för öppenhållande av handels- och andra rörelser samt affärskontor;

7) inlösen av legoområden och kolonisationsverksamhet;

8) jord- och tomtlegorätten, samt idkande av jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk och jordbrukets övriga binärningar, bete och ägors fredande, jakt, fiske och växtskydd;

9) näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd, och näring till självförsörjning, med iakttagande av näringsfrihetens grundsats; uppdelning i fria och reglementerade näringar; annan näringsrätt med de undantag, som i 11 § 2 mom. sägs;

10) forminnesvärden, med den inskränkning, som i 11 § 2 mom. 12 punkten avses;

11) bestämmelser om bötesstraff och utsättande av vite och annat äventyr inom

rättsområden, hänfödda till landskapets lagstiftningsbehörighet; disciplinär bestraffning av tjänstemän och befattningshavare vid Ålands landskapsförvaltning;

12) upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt brottslighetens förebyggande och stävande, med undantag av ordningsmaktens verksamhet till tryggnad av statens säkerhet ävensom polisuppgifterna på de områden, för vilka rikets lagstiftning skall gälla även på Åland;

13) eldfarliga oljor; explosiva ämnen, i den mån statens säkerhet härav icke beröres;

14) barnskydd, med undantag av stadganden, hörande till familje- och förmynderskapsrättens områden, samt sådana, som äga samband med strafflagstiftningen;

15) fattigvård; invalidvård, dock icke såvitt angår krigsinvalider; blindunderstöd och annan social omvårdnad; kommunala vårdnämnder;

16) hälso- och sjukvården, med den begränsning, som i 11 § 2 mom. 15 punkten föreskrives;

17) våghållningen, skjutsväsendet, reglering av trafiken, motorfordon, dock icke specialföreskrifter om snabbgående motorfarkoster; den lokala sjötrafiken och härför avsedda kommunikationsleder;

18) naturskydd och inplantering av främmande djurarter;

19) stadsplan och tomtindelning; byggnadsreglering och brandskydd;

20) landskapets vapen och flagga och dessas användning, dock så, att rätten att använda riksflaggan ej må genom landskapslag begränsas; ävensom

21) övriga angelägenheter, vilka icke såsom rikslagstiftning blivit riket förbehållna och som med tillämpning av de grundsatser denna paragraf innehåller kunna hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landstingets lagstiftande verksamhet utövas genom antagande av landskapslagar för landskapet Åland samt genom beslut i beskattningsärenden, som i 23 § omförmälas. Landskapslag kan antingen innefatta en självständig lagstiftningsakt eller ock avse antagande av rikets motsvarande lag eller förordning att såsom sådan eller med vissa efter förhållandena anpassade ändringar eller tillägg tillämpas i landskapet.

Har landstinget i landskapslag bemyndigat landskapsstyrelsen att vid behov meddela närmare föreskrifter angående verkställighet och tillämpning av landskapslagen, må sådana bestämmelser utfärdas genom landskapsförordning. Innan sådan förordning utfärdas, bör landskapsstyrelsens förslag underställas ålandsdelegationens granskning och delegationens utlåtande över förslaget inhämtas.

14 §.

Landstingets beslut om antagande av landskapslag insändes till republikens president av landstingets talman, varom underättelse bör meddelas landshövdingen.

Därest republikens president, efter att hava infordrat högsta domstolens utlåtande, finner, att en av landstinget antagen lag berör ärenden, som hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet, eller rikets inre och yttre säkerhet, äger han rätt att, inom tre månader från det underrättelse om lagens antagande delgivits honom, förordna, att sagda lag skall förfalla. Har republikens president redan innan sagda termin tilländalupit med avseende å en landskapslag tillkännagivit, att han icke kommer att begagna sig av ovan angivna befogenhet, träder landskapslagen omedelbart i kraft, såsom därom är stadgat.

Innan ärende, som i 2 mom. sägs, föredrages för republikens president, skall ålandsdelegationens utlåtande infordras.

Hava i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptagits vissa bestämmelser av rikslagstiftningsnatur, vilka i sak äro överensstämmande med motsvarande stadganden i rikets lag, skall detta icke utgöra hinder för landskapslagens ikraftträdande. Upptagande av sådana bestämmelser i landskapslag medför icke förändring av det inbördes förhållandet mellan rikets och landskapets lagstiftningsbehörighet och ej heller med avseende å de genom rikslagstiftning utfärdade stadgandenas ikraftträdande i landskapet Åland.

15 §.

Landstinget äger rätt att väcka initiativ i sådan landskapet enskilt rörande angelägenhet, som hänför sig till de enligt denna lag riket förbehållna lagstiftnings- eller förvaltningsområden, att genom regeringens försorg riksdagen föreläggas.

16 §.

Landskapsstyrelsen äger rätt att göra framställningar om utfärdande av administrativa stadganden för landskapet Åland.

3 kap.

Förvaltningen.

17 §.

Republikens president fattar beslut i ärenden rörande landskapet Åland, på sätt i 34 § regeringsformen stadgas.

Ärenden, som röra landskapets självstyrelse, föredragas i statsrådet från justitieministeriet av någon av statsrådet förordnad, med självstyrelsen förtrogen person. I 29 och 30 §§ nämnda frågor angående den ordinarie utjämningen och extraordinarie statsanslag föredragas dock i statsrådet från finansministeriet.

18 §.

Landskapsstyrelsens sammansättning ävensom dess och lantrådets åligganden inom de i denna lag stadgade gränser, så ock de för ledamöter i landskapsstyrelsen gällande kompetensvillkor fastställas genom landskapslag.

19 §.

Under rikets allmänna förvaltning kvarstå:

- 1) handhavandet av utrikesärendena;
- 2) justitieförvaltningen;
- 3) förvaltningen av försvarsväsendets angelägenheter;
- 4) förvaltningen i fråga om statens säkerhet;
- 5) statens finansförvaltning;
- 6) den å statsmyndighet ankommande allmänna tillsynsbefogenheten över undervisningsväsendet, för såvitt angår de områden, som jämlikt 11 § 2 mom. 6 punkten hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet;
- 7) förvaltningsverksamheten och tillsynsbefogenheten inom den del av hälso- och sjukvårdens lagstiftningsområde, som tillhör riket, för såvitt sagda förvaltning icke enligt allmän lag eller förordning ankommer å kommunerna, och bör härvid iakttagas:

a) att på hälso- och sjukvårdens område verkamma, medicinalstyrelsen underlydande personer, vilka äro finska medbor-

gare men i Sverige erhållit sin utbildning och förklarats kompetenta, skola, sedan de hos medicinalstyrelsen behörigen styrkt sig äga nödig kunskap uti den i Finland på området gällande lagstiftningen, utan dispens vid utövandet av sin verksamhet på Åland anses fylla de fordringar, som finnas uppställda för utövande av motsvarande sysslor i övriga delar av riket;

b) att fastställande av reglementen och instruktioner för sjukvårds- och förlossningsanstalter, som upprätthållas av landskapet, kommun eller kommunal sammanslutning, samt utnämning eller förordnande av ansvarig läkare vid sådan anstalt ankommer å landskapsstyrelsen, efter det medicinalstyrelsens yttrande i ärendet inhämtats;

c) att regleringen av distrikts-, stads- och kommunalläkarens tjänstgöringsområden ankommer å landskapsstyrelsen efter medicinalstyrelsens hörande;

d) att besättande av distriktsläkartjänst ankommer å landskapsstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen och att utnämning av stads- och kommunalläkare tillkommer landskapsstyrelsen, efter det val ägt rum samt medicinalstyrelsen avgivit utlåtande angående den valdes behörighet och lämplighet för tjänsten;

e) att meddelande av tillstånd till inrättande av privata sjukvårds- och förlossningsanstalter i landskapet och godkännande av deras föreståndare tillkommer landskapsstyrelsen, efter det medicinalstyrelsens utlåtande i ärendet inhämtats; samt

f) att handhavandet av köttkontrollen på Åland ankommer å landskapsstyrelsen, dock så, att vederbörande statsmyndighet äger förordna köttkontrollör och godkänna slaktinrättning och köttkontrollstation samt pröva och avgöra besvär över köttkontrollörs åtgärder;

8) de grenar av statsförvaltningen, som omförmälas under 11 § 2 mom. 17 punkten, dock så, att förvaltningen av lufttrafiken inom landskapet på sjukvårdens och turismens områden ankommer å landskapsstyrelsen; förvaltningen av statens kommunikationer samt den förvaltning, som hänför sig till transitotrafiken och, i samråd med vederbörande landskapsmyndighet, samtrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet;

9) verkställande av expropriation av fast egendom för statens förvaltningsbehov,

dock att landskapsstyrelsen skall beredas tillfälle att avgiva utlåtande, innan beslut om sådan expropriation av statsrådet fattas; ävensom

10) de administrativa uppgifter, vilka i övrigt förädlas av ärenden, som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet.

I övriga delar handhaves förvaltningen av självstyrelsemyndigheterna, såvida den samma icke enligt denna lag ankommer å republikens president eller statsrådet.

Till rikets centralförvaltning hörande myndighet är förpliktad att, där särskild sakkunskap är erforderlig, inom gränserna för sin allmänna behörighet och för såvitt laga hinder icke möter, på anhållan bistå landskapsstyrelsen vid handhavande av de till självstyrelseförvaltningen hörande uppgifterna. Angående dylik handräckning gäller, vad härom är genom förordning närmare stadgat.

20 §.

Genom förordning kunna, med landskapsstyrelsens begivande, å rikets allmänna förvaltning ankommande uppgifter för viss tid eller tills vidare tilldelas landskapsförvaltningen ävensom till landskapsförvaltningen hörande uppgifter överföras på rikets allmänna förvaltning.

Utan hinder av förordning, som i 1 mom. sägs, må landstinget inom gränserna för sin lagstiftningsbehörighet antaga landskapslag, som innebär ändring av förordningen. Ej må dock sådan landskapslag träda i kraft, innan förordningen ändrats eller upphävs.

Uppsäges i 1 mom. nämnd förordning eller antages i 2 mom. omförmäld landskapslag, skall förordning om ändringen eller upphävandet utfärdas inom ett år, räknat från uppsägningen eller från den tidpunkt, då det framgått, att republikens president icke begagnat sig av sin befogenhet att låta landskapslagen förfalla.

4 kap.

Lagskipningen.

21 §.

Domsrätten i landskapet utövas av statens domstolar.

22 §.

Den förvaltningsrättsliga lagskipningen i landskapet ankommer, för såvitt den icke utövas av de i 21 § avsedda domstolarna och annat icke är stadgat rörande de till självstyrelsen hörande ärendena, å länsstyrelsen i landskapet Åland och andra myndigheter, som i riket handhava sådan lagskipning.

5 kap.

Landskapets hushållning och ålandsdelegationens uppgifter.

23 §.

Landskapet Åland har rätt att för sina behov använda inkomsterna från närings- och nöjesskatter. Om dessa skatter äger landstinget besluta.

Landstinget äger jämväl för landskapets behov påbjuda tilläggsskatt å inkomst liksom ock pålägga tillfällig extra inkomstskatt.

Tilläggsskatten och den tillfälliga extra beskattningen skola utgå enligt av landstinget fastställda grunder. De beslut, som i 1 och 2 mom. nämnas, träda i kraft utan sådan delgivning, som i 14 § påbjudes, men böra meddelas landshövdingen till kännedom. Påförande av tilläggsskatten och den tillfälliga extra inkomstskatten verkställas av landskapsstyrelsen, och skatterna skola erläggas till postanstalt, som förmedlar postgirorörelse, eller på annat sätt, som landskapsstyrelsen bestämmer.

Å landstinget ankommer att bestämma de avgifter, vilka skola erläggas för landskapsförvaltningen underlydande myndigheters tjänsteförrättningar och expeditioner ävensom för anlitande av landskapets inrättningar, dock så, att landstinget, i den mån sådant anses lämpligt, kan överlämna bestämmanderätten över sådana avgifter till landskapsstyrelsen.

24 §.

Landshövdingen äger förbjuda verkställighet av beslut, som rör beskattning, om han finner, att beslutet:

1) försvårar varuutbytet mellan in- och utlandet eller mellan landskapet Åland och fastlandet;

2) innefattar oskäligen eller för trafiken skadliga avgifter vid anlitandet av allmänna

vägar, farleder eller landskapsförvaltningen underlydande inrättningar; eller

3) har till följd, att beskattningen uppenbarligen fördelar enskilda skattdragande eller olika samhällsklasser.

Har landshövdingen förbjudit verkställande av beslut, skall beslutet underställas republikens presidents avgörande.

25 §.

Äganderätten till statens fasta egendom och byggnader i landskapet Åland övergår vid lagens ikraftträdande till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom eller byggnad, som vid lagens trädande i kraft användes eller reserverats för statsverkets behov.

26 §.

Om upptagande av lån för landskapets gemensamma gagn eller för särskilda dess behov besluter landstinget. För upptagande av obligationslån ävensom lån i utlandet erfordras samtycke av republikens president.

27 §.

Kostnaderna för den förvaltning, som enligt 19 § fortfarande handhaves av statens myndigheter, liksom ock de utgifter, vilka härflyta av rättsvården, bestridas med statens medel. Övriga utgifter för landskapets behov bestridas av landskapet självt med rätt likväl för landskapet att jämlikt de i 29 § stadgade grunder få utgifterna för självförvaltningens ordinarie behov utjämnade genom statsanslag.

Landskapets årliga inkomst- och utgiftsstat fastställs av landstinget. Angående sättet för årsstatens uppgörande samt för fattande av beslut om ändring i och tillägg till fastställd årsstat stadgas genom landskapslag.

Särskild årsstat skall av landstinget fastställas för landskapets enskilda inkomster och utgifter.

28 §.

Den skattefinansiella utjämningen mellan riket och landskapet Åland verkställs av ett särskilt organ, ålandsdelegationen, dels genom ordinarie utjämning, dels genom beviljande av extraordinarie anslag enligt de i 29 och 30 §§ stadgade grunder.

Ålandsdelegationen består av tvenne ledamöter, utsedda av statsrådet, samt tvenne, utsedda av landstinget. Ordförande i delegationen är landshövdingen eller annan person, som utses av republikens president efter överenskommelse med landstingets talman. Av republikens president, statsrådet och landstinget utses dessutom i förenämnd ordning för ordföranden och envar ledamot en ersättare. Delegationen är beslutför, då ordföranden och samtliga ledamöter eller ersättare för dem äro närvarande.

Uppdraget att vara ordförande, ledamot eller ersättare i delegationen kan av republikens president, statsrådet eller landstinget återkallas, när skäl därtill anses föreligga.

29 §.

Den ordinarie utjämningen verkställes i efterhand för en tid av ett år i sänder. Till grund för densamma skola läggas landskapets utgifter under finansåret för självförvaltningens ordinarie behov ävensom de landskapet under samma tid tillfallna inkomsterna.

Vid statsanslagets beräkning skall iakttagas:

att såsom ordinarie utgifter må anses anslagsbelopp för behov, vilkas tillgodoseende enligt de i denna lag fastställda behöfverhetsgränserna ankommer å landskapet och vilka icke äro att hänföra till de i 30 § angivna extraordinarie utgifterna;

att kostnaderna för självförvaltningens ordinarie behov skola utjämnas genom statsanslag i den utsträckning, vari motsvarande ändamål i övriga delar av riket tillgodoses eller understödas;

att landskapet således genom utjämningen skall komma i åtnjutande av enahanda förmåner, som på motsvarande områden beredas övriga delar av riket, varvid böra beaktas landskapets avskilda läge, särförhållanden, rådande prislägen på Åland och befolkningens särskilda levnadsbetingelser samt härav påkallade anslagsbehov;

att landskapet bör ansvara för de kostnader, som påkallas av ålandsdelegationens verksamhet såsom organ för den skattefinansiella utjämningen, till den del dessa kostnader hänföra sig till de av landstinget utsedda ledamöterna av delegationen, medan däremot övriga kostnader för delegationen bestridas ur statsmedel;

att ränteutgifter, som uppkommit genom upplåning av erforderliga tillskottsmedel för bestridande av sådana landskapets kostnader, vilka med statsmedel ersättas, skola tagas i beräkning vid utjämningen;

att subventioner och understöd böra vid utjämningen beaktas, för såvitt desamma motsvara jämförliga kostnader för av staten upprätthållen eller understödd enahanda verksamhet; ävensom

att till landskapets inkomster, vilka skola vid utjämningen beaktas, böra hänföras av landskapet uppburna närings- och nöjes-skatter ävensom avgifter för landskapsmyndigheternas tjänsteförrättningar och expeditioner och för anlåtande av landskapets inrättningar, samtliga dessa skatter och avgifter beräknade enligt i riket stadgade grunder, samt ränteinkomster och andra löpande eller tillfälliga inkomster, men icke landskapets enskilda inkomster och ej heller i 23 § 2 mom. omnämnd tilläggsskatt och tillfällig extra inkomstskatt.

30 §.

Har landstinget gjort framställning om beviljande av anslag för extraordinarie utgifter, fattas beslut härom av ålandsdelegationen.

Såsom extraordinarie utgifter anses större engångsutgifter för bekostande eller understödande av anstalter, inrättningar eller företag, vilka med avseende å planläggning och kostnadsberäkning kräva en särskilt ingående behandling och vilkas finansiering icke sammanhör med den ordinarie budgetregleringen. Ej må extraordinarie statsanslag beviljas, med mindre anslaget avser att tillgodose ett ändamål, hörande till självförvaltningens område, ej heller till högre belopp än vad som för motsvarande ändamål anslås i andra delar av riket, därest icke på Åland rådande prislägen, landskapets särförhållanden och avskilda läge eller befolkningens särskilda levnadsbetingelser påkalla avvikelser härutinnan.

31 §.

Ålandsdelegationens beslut rörande ordinarie utjämning och beviljande av extraordinarie anslag skola för att bliva gällande stadfästas av republikens president. Underställning till republikens president skall äga rum även i det fall, att lands-

tingets framställning om beviljande av extraordinarie anslag blivitt av delegationen avslagen.

Beslut, som underställts republikens presidents prövning, skola stadfästas oförändrade eller ogillas.

Vinner ålandsdelegationens beslut angående ordinarie utjämning icke oförändrat republikens presidents stadfästelse, skall ärendet hänskjutas till delegationen i avseende å förnyad behandling. Godkännes icke beslut om extraordinarie anslag, kan ärendet, därest skäl härtill äro, likaledes återförvisas till delegationen.

Vid underställning av sitt beslut om beviljande av extraordinarie anslag äger delegationen framställa förslag angående tiden, sättet och ordningen för anslagets utgivande samt angående de villkor, som härvid böra fästas i syfte att trygga anslagsbeloppets användande för det avsedda ändamålet.

32 §.

Landskapets behov av medel för självförvaltningens genomförande och vidmakthållande skall i avvidan på utjämningen tillgodoses genom årliga, på framställning av ålandsdelegationen i statsförslaget upptagna förskottsanslag till erforderligt belopp. Dessa förskott skola beaktas vid den slutliga utjämningen.

33 §.

Utöver vad ovan stadgats åligger det ålandsdelegationen:

att på anmodan tillhandagå statsrådet och dess ministerier med utlåtan;

att enligt statsrådets uppdrag utarbeta förslag till förordningar, som avses i 20 §;

att till högsta domstolen avgiva i 43 § förutsatta utlåtan; samt

att till landskapsstyrelsen avgiva utlåtan angående förslag till landskapsförordning.

6 kap.

Tjänstgöring vid civilförvaltningen i stället för fullgörande av värnplikt.

34 §.

Landskapet Ålands inbyggare äro skyldiga att, i stället för fullgörande av värnplikt, tjänstgöra vid civilförvaltningen, enligt vad därom i rikslag med landstingets

bifall särskilt stadgas. Intill dess sådan tjänstgöring ordnats, äro landskapets inbyggare befriade från fullgörande av värnplikt.

Vad i 1 mom. stadgats, gäller dock icke dem, vilka efter fyllda tolv år inflyttat till landskapet Åland från annan ort i Finland, där de skulle hava varit värnpliktiga.

Sådan inbyggare i landskapet, som i 1 mom. åsyftas, må dock, där han det åstundar, fullgöra värnplikt vid rikets försvarsmakt.

7 kap.

Undervisningsanstalter.

35 §.

Ålands landsting och kommuner äro icke skyldiga att underhålla eller lämna bidrag till andra skolor än sådana, i vilka undervisningsspråket är svenska.

I statens undervisningsanstalter skall undervisningsspråket vara svenska.

Utan vederbörande kommuns samtycke må ej undervisning i annat språk än svenska meddelas i folkskola, som underhålls eller åtnjuter understöd av staten eller kommun.

Inrättande av lärdoms- och yrkesskola i landskapet sker med tillstånd av landskapsstyrelsen.

8 kap.

De offentliga tjänsterna och bestämmelser angående språket.

36 §.

Landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar inrättas och tjänstemän till desamma utnämnas av landskapsstyrelsen.

37 §.

Statsmyndigheternas i landskapet Åland samt ålandsdelegationens ämbetsspråk är svenska. Angående finsktalande sakägares rätt att i egen sak, som av myndighet handlägges, använda sitt eget språk samt på detta språk utfå expedition, gälle vad i allmän språklag stadgas angående svensktalandes rätt i enspråkigt finskt område.

38 §.

Skriftväxlingsspråket mellan de till landskapsförvaltningen hörande myndigheterna och statsmyndigheterna i landskapet Åland, så ock mellan å ena sidan nämnda myndigheter samt å den andra sidan statsrådet, centrala myndigheter och sådana överdomstolar och andra statsmyndigheter, vilkas domkrets eller förvaltningsdistrikt innefattar landskapet Åland, skall vara svenska.

Högsta domstolens utlåtanden och avgöranden i ärenden, som röra landskapet, skola avfattas på svenska språket.

39 §.

I statens tjänst i landskapet Åland må icke anställas någon, som icke styrkt, att han fullständigt behärskar svenska språket såväl i tal som skrift.

9 kap.

Om besvär och åtal för brott i tjänsten.

40 §.

Över landskapsstyrelsens beslut ävensom övriga ämbetsåtgärder må besvär anföras, såsom är stadgat om anförande av besvär i motsvarande fall över länsstyrelsens utslag.

Finner landshövdingen, att landskapsförvaltningen underlydande myndighets beslut överskrider myndighetens befogenhet, skall han efter justitiekanslerns hörande förbjuda verkställigheten av sådant beslut.

41 §.

Tjänsteåtal mot lantrådet samt mot ledamot av och föredragande vid landskapsstyrelsen handläggas av Åbo hovrätt. Annan innehavare av tjänst eller befattning vid landskapsförvaltningen åtalas för brott i tjänsten vid behörig underrätt, där ej annorlunda är särskilt stadgat.

42 §.

Prövar landshövdingen, att lantrådet eller ledamot av landskapsstyrelsen vid utövning av sitt ämbete förfarit i strid med gällande lagar eller författningar eller underlåtit, vad dem i tjänsten åligger, anmäla härom till justitiekanslern.

10 kap.

Särskilda bestämmelser.

43 §.

Uppkommer i fråga om rätt att vidtaga viss förvaltningsåtgärd meningsskiljaktighet angående riksmyndighets eller landskapsstyrelsens befogenheter enligt denna lag, äger högsta domstolen, på anmälan av myndigheten eller landskapsstyrelsen och sedan vederbörande blivit i saken hörd och ålandsdelegationen avgivit utlåtande i ärendet, avgöra detsamma.

44 §.

Stadgandena i denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller må avvikelse från dem göras annorledes än med landstingets bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat.

Angående landstingets initiativrätt härutinnan gälle, vad i 15 § är stadgat.

45 §.

Inbyggarnas i landskapet Åland rätt att deltaga i val av republikens president och val till riksdagen undergår icke ändring genom denna lag. Vid sådana val bildar landskapet Åland en särskild valkrets.

Denna lag träder i kraft den 194., och genom densamma upphävas lagen den 6 maj 1920 om självstyrelse för Åland (124/20) samt de i lagen den 11 augusti 1922 (189/22) ingående särskilda stadganden rörande Ålands befolkning, vilka ersatts med motsvarande stadganden i denna lag, ävensom 5 § i lagen den 6 maj 1920 angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland (125/20), så ock övriga mot denna lag stridande stadganden.

Därjämte upphäves lagen den 10 december 1929 om beviljande av anslag åt landskapet Åland i samband med grundskattens upphävande (380/29), sådan sagda lag lyder i lagen den 30 december 1946 (950/46), och skall det landskapet med stöd härav tilldelade årliga anslaget upphöra att utgå, räknat från ingången av år 19...

Ordinarie utjämning, som då lagen träder i kraft är beroende på åtgärd av ålands-

delegationen, skall med iakttagande av de i denna lag stadgade grunder verkställas för en period av sammanlagt tre finansår, varefter den i 29 § påbjudna ettårsregleringen begynner.

Lagar och författningar, som i riket utfärdats före den 7 maj 1920, då självstyrelse för landskapet Åland infördes, och vilka till sin art jämlikt 13 § äro att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet, skola fortfarande lända till efterrättelse, för såvitt ändring i desamma icke gjorts eller göres i den ordning, som i denna lag stadgas.

Har genom denna lag rikslagstiftningen tillförts område, som enligt äldre lag reg-

lerats genom landskapslag, eller har genom denna lag till landskapets lagstiftningsbehörighet överförts område, som tidigare reglerats genom rikslagstiftning, skall sådan under tiden mellan självstyrelsens införande och den lags ikraftträdande tillkommen landskapslag eller rikslagstiftning fortfarande tillämpas i landskapet Åland, intill dess de varda i stadgad ordning upphäva, landskapslagen genom förordning och rikslagstiftningen genom landskapslag.

Där i lag eller förordning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Lag

om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fastighet i landskapet Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet på sätt 67 § i riksdagsordningen föreskriver, stadgas med Ålands landstings bifall som följer:

1 §.

Har fastighet, belägen inom landskapet Åland, genom annat fång än laga arv eller expropriation övergått till någon, som ej åtnjuter åländsk hembygdsrätt, eller till bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som ej hava hemort inom landskapet eller, även om hemorten är inom landskapet, icke under minst fem år utövat verksamhet på Åland och därunder haft en styrelse, vars medlemmar åtnjutit åländsk hembygdsrätt, och vilja flere med stöd av 5 § självstyrelselagen för Åland den lösa fastigheten, tillkommer, där förvärvaren icke träffat avtal om sådan överlåtelse, som i 2 § 2 mom. sägs, landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, och enskild person, som har hembygdsrätt på Åland, rätt att lösa i nu nämnd ordning. Mellan två eller flere enskilda personer avgör lotten. Landskapets rätt utövas av landskapsstyrelsen.

2 §.

Den, som önskar lösa fastighet, varom i 1 § är fråga, anmäla därom skriftligen hos länsstyrelsen i landskapet Åland inom trettio dagar efter det tillkännagivande om lagfarten å vederbörande kommuns anslagstavla anslagits. Länsstyrelsen åligger att,

efter att hava hört överlåtaren och förvärvaren, förordna, huruvida fastigheten är lösningsrätt underkastad.

Har beträffande fastighet bestämts, att den är lösningsrätt underkastad, och har förvärvaren icke inom en månad, räknat från den dag i 1 mom. nämnt beslut erhållit laga kraft, överlåtit fastigheten åt någon, som i landskapet åtnjuter hembygdsrätt, eller till sammanslutning eller stiftelse, som har hemort inom landskapet och under minst fem år utövat verksamhet på Åland samt därunder haft en styrelse, vars medlemmar åtnjutit åländsk hembygdsrätt, bestämme länsstyrelsen enligt 1 §, vem lösningsrätten skall tillkomma. Då lottning i dylikt fall blir nödig, verkställs den av landshövdingen i lantrådets närvaro.

3 §.

Ernås icke överenskommelse om löse-skillingen, överlämne den till lösning berättigade eller förvärvaren saken till domstols avgörande med stöd av uttagen stämning å motparten och överlåtaren.

Kostnaderna för sakens behandling vid domstol skola bestridas av den, som vill lösa, därest ej domstolen finner, att förvärvaren skäligen bort åtnöjas med den erbjudna lösen och att han förty bör vidkännas kostnaderna eller någon del av dem.

4 §.

Då landsfastighet löses, skall den avträddas den 14 mars, som inträffar närmast efter tre månader, räknat från den dag, då slutligt avgörande träffats därom, vem lösningsrätten skall tillkomma. Stadsfastighet skall avträddas den fardag, som inträffar närmast efter två månader från sagda tidpunkt. Överenskomma sakägarna om annan överlåtelsedag, lände det till efterrättelse.

Löseskillingen jämte sex procents ränta från överlåtelsedagen skall vid förlust av lösningsrätten erläggas senast den dag löseskillingen efter överenskommelse bestämts eller, ifall löseskillingens belopp överlämnats till domstols prövning, senast inom trettio dagar efter det domstolens utslag fallit.

Understiger den av domstol fastställda löseskillingen det pris förvärvaren vid köp av fastighet för densamma erlagt eller vid byte prisets beräknade värde, skall överlåtaren, där ej annorlunda överenskommit, till förvärvaren återbära skillnaden mellan dem.

Ej må inteckning i överlåten fastighet på Åland beviljas den nya ägaren innan den i 2 § mom. angivna terminen för anmälan om lösningsanspråk tilländalupit, därest icke den nya ägaren visar, att han åtnjuter åländsk hembygdsrätt eller enligt 5 § självstyrelselagen för Åland är med sådan person jämställt bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse. Har anmälan om lösningsanspråk gjorts, bör meddelande därom omedelbart

av länsstyrelsen tillställas domaren, och må i detta fall inteckning i fastigheten icke beviljas, innan frågan om lösningsrätten och löseskillingens belopp slutligt avgjorts.

5 §.

Vad i allmän lag är stadgat angående rätt att lösa försäld fastighet äge icke tillämpning i fråga om fastighet, vilken löses i den ordning, som i denna lag stadgas.

6 §.

Ändring i domstols och länsstyrelsens beslut sökes i den ordning allmän lag stadgar, dock att i hovrätts dom beträffande löseskillingens belopp ändring ej må sökas.

7 §.

Denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller avvikelse från den göras annorledes än med Ålands landstings bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 194.. Genom densamma upphäves lagen den 1 april 1938 om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland (140/38) jämte däri senare gjorda ändringar.

Har överlåtelse av fastighet ägt rum före denna lags ikraftträdande, skall ärende angående utövande av lösningsrätt handläggas enligt vid tiden för överlåtelsen gällande lag.

Helsingfors den 23 oktober 1948.

Republikens President

J. K. PAASIKIVI.

Justitieminister Tauno Suontala.